Text Mining and Social Media Mining

THS. LÊ NHẬT TÙNG

Text categorization

THS. LÊ NHẬT TÙNG

Text categorization

Text categorization, hay còn được gọi là ***phân loại văn bản***, là quá trình tự động gán nhãn hoặc phân loại các văn bản vào một hoặc nhiều danh mục đã được xác định trước dựa trên nội dung của chúng.

Text categorization

Đây là một lĩnh vực quan trọng trong xử lý ngôn ngữ tự nhiên (NLP) và học máy, với nhiều ứng dụng thực tế như:

- Phân loại email (thư rác, không phải thư rác)
- Phân loại các bài báo tin tức theo chủ đề (thể thao, chính trị, giải trí...)
- Phân tích cảm xúc (tích cực, tiêu cực, trung lập)
- Phân loại văn bản theo ngôn ngữ
- Phân loại tài liệu theo thể loại

Biểu diễn văn bản

Vector đặc trưng của văn bản

- **Cấu trúc**: x = (x(1), x(2), ..., x(p))
- **Thành phần**: Mỗi giá trị x(i) mã hóa sự hiện diện của:
  - Từ đơn (unigrams)
  - Cụm từ liên tiếp (n-grams)
  - Cụm từ có gắn thẻ (tagged phrases)
  - Thực thể có tên (Named Entities)
  - Các tham số khác trong văn bản

Ví dụ Vector đặc trưng

- **Văn bản mẫu**: "Việt Nam có nền ẩm thực phong phú và đa dạng"
- **Vector đơn giản (unigrams)**:

x = (1, 1, 1, 1, 1, 1, 1, 0, 0, ...), với các thành phần tương ứng từng từ

Từ điển: {"Việt", "Nam", "có", "nền", "ẩm", "thực", "phong",

"phú", "và", "đa", "dạng", ...}

Biểu diễn văn bản

Mô hình Bag of Words & TF-IDF

- **Công thức**: $x(i) = TF(i,d) \times IDF(i)$
- **Trong đó**:
  - **TF (Term Frequency)**: Số lần xuất hiện của từ i trong văn bản d
  - **IDF (Inverse Document Frequency)**: $\log(N/n(i))$
    - N: Tổng số văn bản trong bộ sưu tập
    - n(i): Số văn bản chứa từ i

Ví dụ Bag of Words & TF-IDF

- **Bộ dữ liệu**: 3 văn bản
- D1: "Việt Nam có nền ẩm thực phong phú"
- D2: "Ẩm thực Việt Nam rất đa dạng"
- D3: "Du lịch Việt Nam phát triển nhanh"
- **TF của từ "Việt" trong D1**: 1 (xuất hiện 1 lần)
- **IDF của từ "Việt"**: log(3/3) = log(1) = 0 (vì xuất hiện trong cả 3 tài liệu)
- **IDF của từ "ẩm thực"**: log(3/2) = 0.176 (vì xuất hiện trong 2 tài liệu)
- **TF-IDF của "Việt" trong D1**: 1 × 0 = 0
- **TF-IDF của "ẩm thực" trong D1**: 1 × 0.176 = 0.176

Biểu diễn văn bản

Chuẩn hóa vector đặc trưng

- **Mục đích**: Đảm bảo tính nhất quán và hiệu quả trong quá trình xử lý
- **Phương pháp**:
  - Chuẩn hóa L1/L2 (tổng = 1 hoặc độ dài đơn vị)
  - Giảm chiều dữ liệu (PCA, LSA)
  - Chọn lọc đặc trưng quan trọng nhất

Ví dụ chuẩn hóa vector

- **Vector gốc**: (2, 1, 3, 0, 1) (tần suất từng từ trong một văn bản)
- **Chuẩn hóa L1**: (2/7, 1/7, 3/7, 0/7, 1/7) = (0.286, 0.143, 0.429, 0, 0.143)
- **Chuẩn hóa L2**: (2/√15, 1/√15, 3/√15, 0/√15, 1/√15) ≈ (0.516, 0.258, 0.775, 0, 0.258)

Chuẩn hóa L1 (còn gọi là chuẩn hóa Manhattan):

- Chia mỗi giá trị cho tổng tất cả các giá trị (lấy giá trị tuyệt đối)
- Vector gốc: (2, 1, 3, 0, 1)
- Tổng các giá trị: |2| + |1| + |3| + |0| + |1| = 7
- Do đó, chia mỗi phần tử cho 7: (2/7, 1/7, 3/7, 0/7, 1/7)

Chuẩn hóa L2 (còn gọi là chuẩn hóa Euclidean):

- Chia mỗi giá trị cho căn bậc hai của tổng bình phương các giá trị
- Vector gốc: (2, 1, 3, 0, 1)
- Tổng bình phương: $2^2 + 1^2 + 3^2 + 0^2 + 1^2 = 4 + 1 + 9 + 0 + 1 = 15$
- Căn bậc hai của tổng bình phương: $\sqrt{15}$
- Do đó, chia mỗi phần tử cho $\sqrt{15}$: $(2/\sqrt{15}, 1/\sqrt{15}, 3/\sqrt{15}, 0/\sqrt{15}, 1/\sqrt{15})$

Các loại bài toán phân loại văn bản

- Bài toán kiểm tra số lớp của văn bản (Check the number of classes of the document)

- Bài toán phân loại nhị phân (Binary Text Classification)

- Bài toán phân loại đa lớp (Multiclass Classification)

- Bài toán phân loại đa nhãn (Multi-label Classification)

Bài toán phân loại nhị phân (Binary Text Classification)

- **Định nghĩa**: Phân loại văn bản vào đúng một trong hai lớp
- **Đặc điểm**:
- Chỉ có hai lớp (positive/negative, spam/ham, relevant/irrelevant...)
- Mỗi văn bản phải thuộc về một và chỉ một lớp
- **Ví dụ thực tế**:
- Phân loại email (spam hay không spam)
- Phân tích cảm xúc đơn giản (tích cực hay tiêu cực)
- Phân loại bài viết (liên quan hay không liên quan)
- **Độ đo đánh giá phổ biến**:
- Accuracy, Precision, Recall, F1-score, AUC-ROC

Bài toán phân loại đa lớp (Multiclass Classification)

•**Định nghĩa**: Phân loại văn bản vào đúng một trong nhiều lớp khác nhau
•**Đặc điểm**:
•Có nhiều hơn hai lớp (thường từ 3 đến hàng trăm lớp)
•Mỗi văn bản vẫn phải thuộc về một và chỉ một lớp
•**Ví dụ thực tế**:
•Phân loại tin tức theo chủ đề (thể thao, chính trị, giải trí, khoa học...)
•Phân loại văn bản theo thể loại (tiểu thuyết, thơ, kịch, truyện ngắn...)
•Phân loại ý kiến khách hàng theo sản phẩm
•**Phương pháp tiếp cận**:
•One-vs-Rest (OvR): xây dựng n mô hình nhị phân (n = số lớp)
•One-vs-One (OvO): xây dựng n(n-1)/2 mô hình nhị phân
•Native Multiclass: sử dụng thuật toán hỗ trợ nhiều lớp trực tiếp

Bài toán phân loại đa nhãn (Multi-label Classification)

- **Định nghĩa**: Gán một hoặc nhiều nhãn cho mỗi văn bản
- **Đặc điểm**:
- Có nhiều lớp (thường từ vài lớp đến hàng nghìn lớp)
- Mỗi văn bản có thể thuộc về nhiều lớp cùng một lúc
- Các lớp không loại trừ lẫn nhau

Bài toán phân loại đa nhãn (Multi-label Classification)

•**Ví dụ thực tế**:

•Gán thẻ cho bài viết blog (có thể thuộc nhiều chủ đề: "du lịch", "ẩm thực", "văn hóa"...)

•Phân loại bài báo khoa học (có thể thuộc nhiều lĩnh vực: "machine learning", "NLP", "computer vision"...)

•Phân loại tài liệu pháp lý (liên quan đến nhiều luật khác nhau)

•**Phương pháp tiếp cận**:

•Binary Relevance: xây dựng n mô hình nhị phân độc lập

•Classifier Chains: xây dựng n mô hình nhị phân phụ thuộc

•Label Powerset: chuyển đổi thành bài toán multiclass với 2^n lớp

•**Độ đo đánh giá phổ biến**:

•Hamming Loss, Exact Match Ratio, F1 (micro, macro, weighted)

So sánh giữa các loại bài toán

Tiêu chí	**Nhị phân (Binary)**	**Đa lớp (Multiclass)**	**Đa nhãn (Multi-label)**
Số lớp	2	>2	>2
Số nhãn cho mỗi văn bản	1	1	≥1
Độ phức tạp	Thấp nhất	Trung bình	Cao nhất
Ứng dụng phổ biến	Phân loại spam, phân tích cảm xúc	Phân loại tin tức theo chủ đề	Gán thẻ, phân loại nội dung đa dạng

Dữ liệu và quá trình huấn luyện

- Tập dữ liệu huấn luyện (Training Dataset)
- Giả định và nguyên lý học máy
- Quy trình huấn luyện và đánh giá
- Thách thức trong huấn luyện

Tập dữ liệu huấn luyện (Training Dataset)

- **Định dạng cơ bản**: $S = \{(x_1,y_1), (x_2,y_2), ..., (x_n,y_n)\}$
- **Trong đó**:
- x_i: Vector đặc trưng của văn bản thứ i
- y_i: Nhãn lớp của văn bản thứ i
- n: Tổng số mẫu huấn luyện
- **Nhãn lớp**:
- Nhị phân: $y_i \in \{-1, +1\}$ hoặc $y_i \in \{0, 1\}$
- Đa lớp: $y_i \in \{1, 2, ..., k\}$ với k là số lớp
- Đa nhãn: $y_i \subseteq \{1, 2, ..., k\}$ (tập hợp các nhãn)

Giả định và nguyên lý học máy

- **Giả định i.i.d (independently and identically distributed)**:
- Các mẫu huấn luyện độc lập với nhau
- Các mẫu huấn luyện tuân theo cùng một phân phối xác suất
- Đây là giả định quan trọng đảm bảo tính khái quát hóa của mô hình
- **Mục tiêu của quá trình học**:
- Tìm quy tắc phân loại tối ưu f: X → Y
- Giảm thiểu hàm mất mát trên tập huấn luyện
- Tối đa hóa khả năng dự đoán chính xác trên dữ liệu mới

Quy trình huấn luyện và đánh giá

•**Chia dữ liệu**:

•Tập huấn luyện (Training set): Dùng để huấn luyện mô hình (~70-80%)

•Tập kiểm thử (Validation set): Dùng để điều chỉnh tham số (~10-15%)

•Tập đánh giá (Test set): Dùng để đánh giá hiệu suất cuối cùng (~10-15%)

•**Phương pháp kiểm tra chéo (Cross-validation)**:

•K-fold cross-validation: chia dữ liệu thành k phần

•Huấn luyện mô hình k lần, mỗi lần sử dụng k-1 phần làm tập huấn luyện, 1 phần làm tập kiểm thử

•Kết quả cuối cùng là trung bình của k lần huấn luyện

Thách thức trong huấn luyện

- **Mất cân bằng dữ liệu (Imbalanced data)**:
- Số lượng mẫu giữa các lớp khác nhau rất nhiều
- Giải pháp: Oversampling, undersampling, SMOTE, class weights
- **Overfitting (quá khớp)**:
- Mô hình quá phức tạp, hoạt động tốt trên dữ liệu huấn luyện nhưng kém trên dữ liệu mới
- Giải pháp: Regularization, dropout, early stopping, data augmentation
- **Underfitting (dưới khớp)**:
- Mô hình quá đơn giản, không nắm bắt được mẫu trong dữ liệu
- Giải pháp: Tăng độ phức tạp mô hình, thêm đặc trưng, giảm regularization

Các thuật toán phân loại văn bản

Thuật toán truyền thống:

- Support Vector Machines (SVM)
- Naïve Bayes
- k-Nearest Neighbors (k-NN)
- Decision Trees

Các thuật toán phân loại văn bản

Thuật toán truyền thống:

- Support Vector Machines (SVM)
- Naïve Bayes
- k-Nearest Neighbors (k-NN)
- Decision Trees

Các phương pháp Ensemble:

- Boosting
- Random Forest

Mạng nơ-ron và Deep Learning:

- Neural Networks
- Mạng nơ-ron cho xử lý văn bản

Phương pháp chuyên biệt:

- Concept Minin
- Soft/Rough Set-based Learning

Phương pháp xử lý ngôn ngữ tự nhiên:

- Tf-idf và Biểu diễn văn bản
- Latent Semantic Indexing/Analysis (LSI/LSA)
- Phương pháp NLP hiện đại

Đánh giá

Tương tự các bài toán học có giám sát

Các thách thức và giải pháp trong phân loại văn bản

Thách thức với số lượng lớn danh mục

- **Vấn đề**: Khi có rất nhiều danh mục, việc sử dụng phân loại hai chiều (two-way classifiers) trở nên không khả thi về mặt tính toán
- **Tác động**:
  - Chi phí tính toán tăng theo cấp số nhân
  - Hiệu suất giảm do mỗi lớp có ít dữ liệu huấn luyện hơn
  - Không gian tìm kiếm quá rộng cho các tham số mô hình
- **Giải pháp**:
  - Sử dụng phân loại phân tầng (hierarchical classification)
  - Áp dụng các thuật toán có khả năng mở rộng tốt
  - Phương pháp giảm chiều dữ liệu

Các thách thức và giải pháp trong phân loại văn bản

Phân loại phân tầng (Hierarchical Classification)

- **Nguyên lý**:
  - Tổ chức các danh mục theo cấu trúc phân cấp (cây)
  - Phân loại từ trên xuống dưới (top-down approach)
  - Tập trung vào từng tập con của dữ liệu ở mỗi nút
- **Cách tiếp cận**:
  - Local Classifier Approach: huấn luyện mô hình riêng cho mỗi nút trong cây
  - Global Classifier Approach: xây dựng một mô hình duy nhất cho toàn bộ cây phân cấp
- **Ưu điểm**:
  - Giảm độ phức tạp tính toán
  - Tận dụng mối quan hệ ngữ nghĩa giữa các danh mục
  - Thích hợp cho SVM và kNN trên từng cụm nhỏ dữ liệu

Các thách thức và giải pháp trong phân loại văn bản

Học hiệu quả từ dữ liệu huấn luyện thưa thớt

- **Vấn đề**:
  - Thiếu dữ liệu cho một số danh mục
  - Mất cân bằng nghiêm trọng giữa các danh mục
  - Chất lượng dữ liệu không đồng đều
- **Giải pháp**:
  - **Data Augmentation**: Tạo thêm dữ liệu bằng cách biến đổi, dịch, paraphrase...
  - **Transfer Learning**: Sử dụng kiến thức từ miền tương tự
  - **Semi-supervised Learning**: Kết hợp dữ liệu có nhãn và không nhãn
  - **Few-shot Learning**: Học từ ít ví dụ

Các thách thức và giải pháp trong phân loại văn bản

Mô hình hóa chung các danh mục liên quan

- **Nguyên lý**: Khai thác mối tương quan giữa các danh mục để cải thiện hiệu suất
- **Phương pháp**:
  - **Joint Modeling**: Xây dựng mô hình chung cho các danh mục có liên quan
  - **Multi-task Learning**: Huấn luyện mô hình đồng thời cho nhiều nhiệm vụ liên quan
  - **Dependency Networks**: Mô hình hóa rõ ràng các phụ thuộc giữa các danh mục
- **Ưu điểm**:
  - Tận dụng thông tin chung giữa các danh mục
  - Giảm thiểu vấn đề dữ liệu thưa thớt
  - Cải thiện độ chính xác tổng thể

Các thách thức và giải pháp trong phân loại văn bản

Các thách thức khác

- **Xử lý ngôn ngữ tự nhiên**:
  - Đa nghĩa và đồng nghĩa
  - Sai lỗi chính tả và ngữ pháp
  - Biến đổi ngôn ngữ theo thời gian
- **Tính toán**:
  - Tối ưu hóa hiệu suất với dữ liệu lớn
  - Cân bằng giữa độ chính xác và thời gian đáp ứng
  - Giảm chi phí tính toán trong quá trình huấn luyện và dự đoán
- **Đạo đức và công bằng**:
  - Tránh thiên kiến trong phân loại
  - Đảm bảo tính minh bạch và khả năng giải thích
  - Bảo vệ thông tin nhạy cảm trong dữ liệu huấn luyện

Thank you!